

MOCCA Over Cultuureducatie is een uitgave van Mocca t.b.v. PO- & VO scholen/schoolbesturen

Foto: Anouck Wolf

Thuis maken we veel taalgrapjes. Mijn dochter kan me geen groter plezier doen dan een zelfverzonnen flauwe woordspeling te maken. Meertaligheid zien we als een zegen, een mogelijkheid om met verschillende mensen op verschillende plekken contact te leggen. Deze nieuwsbrief wijden we aan taal, aan taalverwerving en taalachterstand. Met een blik op enkele van de vele taalprojecten uit

de Mocca-database. Projecten die kunnen bijdragen aan een beter begrip van die taaie Nederlandse taal.

Cultuureducatie geeft jongeren de vrijheid om taal tot een eigen instrument te maken. Dat was vorig jaar ook overduidelijk tijdens de bijeenkomst 'Cultuureducatie in Amsterdam' in Felix Meritis. Amine, een jongen van 14 droeg toen zijn eigen gedicht, Slak!, voor, vol kracht en gesterkt door het vertrouwen in zijn eigen creativiteit.

Dit jaar is de bijeenkomst 'Cultuureducatie in Amsterdam' op woensdag 16 april. Met een informatief programma in het Smart Project Space-gebouw in Amsterdam Oud-West. U ontvangt de uitnodiging en poster de komende week per post.

Hangt u de poster op een goed zichtbare plek in uw school en meldt u zich aan! Ruim 130 culturele aanbieders, van taalprojecten en allerlei andere cultuureducatieve activiteiten, ontmoeten u graag op het WG-terrein.

Peggy Brandon
 Directeur Mocca

AGENDA EN DEADLINES

- **13 maart 2008:** Landelijke Conferentie Cultuureducatiebeleid. Voor beleidsmakers van gemeenten en provincies.
- **16 april 2008:** Cultuureducatie in Amsterdam 2008. Voor alle Amsterdamse scholen (PO en VO). Een middag vol workshops, informatie, optredens en een aanbiedersmarkt.
- **18 april 2008:** Deadline inleveren inzendingen voor Moccaprijs 2008.
- **23 mei 2008:** Uitreiking Moccaprijs (prijswinnaars worden uitgenodigd).

OPROEP

• De Taartrovers zoekt scholen (groep 1 t/m 8) voor het Superhelden Filmfestival en voor het maken van Zandfilms (groep 6 en 7). Deelname aan beide projecten is gratis. Voor meer informatie en/of boekingen: Tessa van Grafhorst 06 - 2468 2800 tessa@taartrovers.nl

• Stadsschouwburg Amsterdam zoekt voor een pilot Theater en Erfgoed Educatie een enthousiaste en kritische Amsterdamse basisschool om mee samen te werken. Voor informatie kunt u contact opnemen met Elze van der Steen: elze.van.der.steen@ssba.nl

SCHOOLVOORBEELD: DRAMA OP DE ROZEMARN

Ik ben op bezoek bij de Rozemarn en spreek met de cultuurcoördinator Riet van Wees. Dat de school drama en dans hebben verweven in de taalmethode was mij al bekend maar de systematische aanpak heeft me echt verrast.

De Rozemarn is al vijftien jaar een Kunstmagneetschool in de Bijlmer. De school heeft de kunstdisciplines drama en dans gekoppeld aan taalonderwijs. De drama- en danslessen sluiten aan bij de thema's in de methode Zin in taal en hebben een vaste plek in de systematiek van de methode. Alle klassen krijgen één keer in de twee weken een dramales. De lessen zijn ontwikkeld in

samenwerking met Krater, een aanbieder van cultuureducatie in de Bijlmer, en worden door de docenten van Krater gegeven.

De kinderen krijgen tijdens de les allerlei opdrachten. Bijvoorbeeld bij het thema dieren (voor groep 3) worden klapritmes (hoe lopen verschillende dieren) geoefend. De kinderen drukken daarbij met hun gezicht bepaalde dieren uit en spelen in houdingen dieren na. De leerlingen kijken naar elkaar, geven commentaar en moeten raden welk dier door hun klasgenoot wordt uitgebeeld.

Een belangrijk doel van de oefeningen is om taal te laten leven en daarmee de kinderen de betekenis van woorden beter te laten onthouden. Nieuwe woorden komen regelmatig in een zinvolle context terug; woorden moet je immers zeven keer horen voordat je ze onthoudt. De lessen drama en dans sluiten hiermee aan op woordenschatdidactiek.

Taal en drama zijn in deze lessen gelijkwaardig en versterken elkaar. Taal wordt versterkt door het vergroten van het begripsvermogen, het voorstellingsvermogen, de

uitdrukkingsmogelijkheden en de woordenschat. Drama en dans worden versterkt doordat de kinderen leren te verbeelden, verstaanbaar te spreken, te reflecteren op elkaars spel en te bewegen.

Er worden veel verschillende 'dramatische' werkvormen gebruikt; kinderen spelen dialogen, maken tableaux vivants en televisie programma's, oefenen vraaggesprekken, beelden

spreekwoorden uit en doen allerlei taal-spelletjes.

Regelmatig presenteren de kinderen voor elkaar. Zij dragen binnenkort in 'de grote hal' van de school hun eigen gedichten voor. Op de Rozemarn wordt de afscheidsvoorstelling van groep 8 helemaal zelf geschreven. De leer-

lingen werken hierbij samen met professionele docenten en de eigen leerkrachten.

De school heeft al meer dan tien jaar ervaring met de combinatie drama, dans en taal en staat binnenkort voor een nieuwe uitdaging; er komt een nieuwe taalmethode....

Thijs van der Vossen

**Taal
laten
leven**

DE VERBEELDINGSKRACHT VAN TAAL

Een interview met Margot Zwiars

Op een zonnige ochtend zitten we in de kantine van Visio Comenius, waar Margot Zwiars de vakken Nederlands, CKV, drama en filosofie doceert. Ze houdt een pleidooi voor creatief schrijven als volwaardige kunstvorm en betreurt het dat het schrijven van creatieve teksten uit het Nederlandse onderwijs is verdwenen. Schrijfoopdrachten maken nog wel deel uit van de eindtermen van het VO en komen dus ook in de klas aan de orde, maar het gaat om zakelijke teksten: betogen, brieven, beschouwingen en verslagen. Creatief schrijven wordt ingezet als ondersteuning van het leesonderwijs, maar staat dan altijd ten dienste van de literaire teksten van anderen. Aan de expressieve kracht, de verbeeldingskant van taal, wordt in het onderwijs amper aandacht besteed, terwijl taal zo belangrijk is! "Taal staat zo dicht op je: je denkt erin, je droomt erin!" Margot vindt dat creatief schrijven weer een plek moet veroveren in het onderwijs. Toen ze begin dit schooljaar aan de Masteropleiding Kunsteducatie van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten begon, heeft zij de plaats van creatief schrijven in het onderwijs als onderwerp gekozen voor haar onderzoek.

Op dit moment doet zij literatuuronderzoek naar alles wat geschreven en onderzocht is op dit gebied. Margot analyseert de bestaande methodes en lessen creatief schrijven in het Nederlandse onderwijs en ook kijkt zij buiten de landsgrenzen naar inspirerende voorbeelden. Haar ideeën worden bevestigd door de uitkomsten van het onderzoek *De relatie tussen literatuur lezen en creatief schrijven* van Stichting Lezen (Tanja Janssens, Hein Broekamp en Eva Smallegange). Dit onderzoek toont aan dat

het zelf schrijven van creatieve teksten een positieve invloed heeft op lezen. De onderzoekers bevelen daarom aan

om creatief schrijven binnen het literatuuronderwijs een centralere plek te geven.

Volgens Margot horen literatuur en creatief schrijven niet alleen thuis bij Nederlands, maar ook bij de vakken CKV en Kunst Algemeen. Naast de vakken drama, dans, muziek en tekenen, zou ook creatief schrijven een eindexamenvak kunnen worden.

Margot wil graag dat er een leerlijn creatief schrijven komt. Op de Universiteit van Utrecht en de VU worden leerstoelen creatief schrijven gecreëerd. Deze positieve ontwikkeling geeft aan dat de tijd rijp is voor een doorlopende leerlijn voor primair en voortgezet onderwijs. En daar gaat Margot hard aan werken! Lezers met vragen en/of tips kunnen via Mocca reageren.

Clare McGrath

**"Je denkt erin,
je droomt erin!"**

MULTIDISCIPLINAIRE AANPAK BIJ TAALEDUCATIE Het TeT-project van Stichting Taalvorming

Als je op de Mocca-site 'letteren' of 'taal' intypt, kom je projecten van verschillende aanbieders tegen, die vanuit uiteenlopende invalshoeken werken. Veel aanbieders verweven taal met andere kunst disciplines. Zo gaan zij in op de vraag van scholen om cultuureducatie in te bedden in het bestaande curriculum om daarmee het onderwijs te verrijken.

Er is veel aanbod op dit terrein. School der Poëzie, Inktvingers, De Rode Loper op School en diverse anderen maken projecten die taal koppelt aan beeldende vorming, muziek, drama, cultureel erfgoed en filosoferen met kinderen. We zoomen in op een bijzonder project van Stichting Taalvorming.

Foto: Henk Rougoor

Liesbet Bool en Esther de Koning, dramaconsulenten van Stichting Taalvorming, hebben in intensieve samenwerking met diverse scholen het TeT-project (taal en toneel) ontwikkeld. Zij waren al langer bezig met taal- en drama-projecten op Amsterdamse scholen en begonnen te experimenteren met andere kunst disciplines als inspiratiebron. Uiteindelijk bleek beeldende kunst een prachtige aanvulling. Zij merkten dat leerlingen van alle leeftijden en alle niveaus geraakt werden door beelden.

Een zelfportret met open mond van Co Westerik, een donderwolk van de landschapschilder Turner, een geheimzinnige foto van een familie met maskers op. Deze foto's en schilderijen van kunstenaars dagen de leerlingen uit om emoties te benoemen en uit te beelden. Ze zijn aanleiding om over eigen ervaringen te vertellen en om deze na te spelen. Ze inspireren de leerlingen om te fantaseren over het verhaal achter het schilderij en om dat verhaal aan

elkaar te vertellen of te laten zien. In dit project gaat het om "durven zeggen wat je ziet, denkt, vindt, voelt", vertellen de consulenten. Een belangrijke doelstelling van

Stichting Taalvorming is om de projecten en werkwijze over te dragen aan de leerkrachten, zodat zij zelfstandig verder kunnen werken. Liesbet en Esther geven zelf twee

lessen aan de leerlingen, terwijl de leerkracht toekijkt. Vervolgens geven zij twee lessen samen met de leerkracht en tijdens een vijfde les geeft de leerkracht zelf les, waarbij deze wordt gecoacht door de dramaconsulenten.

Een lespakket met vijftien kunstafbeeldingen, vijftien warming-ups en vijftien spelopdrachten, die in eindeloze variaties met elkaar te combineren zijn, geeft de leerkrachten houvast. Maar het is het allerleukst als de leerkracht zelf met afbeeldingen komt waar hij of zij iets mee heeft. En dat gebeurt ook!

Clare McGrath

MOCCA-NIEUWSFLITS

Nieuwe accountmanager voortgezet onderwijs

Foto: Anouck Wolf

Sinds mijn studie kunstbeleid ben ik bezig geweest met kunst en cultuureducatie. Ik heb rondleidingen gegeven en dansprojecten ontwikkeld. Die ene leerling die ineens een talent blijkt of wiens ogen oplichten bij het zien van het theater, vormde iedere keer wel weer een stimulans om verder te zoeken naar nieuwe invalshoeken.

Ik heb bij educatieve diensten van verschillende theaters en theatergezelschappen gewerkt en ontwikkelde daar projecten voor scholieren.

Hierna heb ik, zowel als zelfstandige als in dienst van een intermediair tussen onderwijs en het culturele veld, me meer gericht op de kunstvakdocenten door het geven van bijscholingen en advies. Bij Mocca ga ik werken als accountmanager voor het VO en zal ik de scholen helpen bij het opstellen en implementeren van hun beleidsplannen op het gebied van cultuureducatie.

Jacoline Reijntjes

Netwerkbijeenkomst Kunstmagneetscholen.

Donderdag 14 februari jl. waren de Kunstmagneetscholen voor de vierde keer bij elkaar. Dit keer waren we op bezoek bij basisschool de Kraal in Amsterdam-Oost. De Kraal is een school die tot en met groep 4 lessen geeft in de geest van Reggio Emilia. Bij alle thema's die worden behandeld, zijn naast de eigen leerkrachten ook een kunstenaar en een pedagoog betrokken. Kunstonderwijs en regulier onderwijs gaan hand in hand en versterken elkaar.

De school is op deze manier van werken ingericht; ieder onderbouwlokaal heeft een atelier en de 'kunstwerken' die de kinderen maken worden fraai geëxposeerd. Er zijn ruimtes waarin de kinderen samenwerken, er is een atelier en er is een handvaardigheidlokaal. In de school worden alleen de kleuren zwart, wit en grijs gebruikt, zodat het geëxposeerde werk van de kinderen goed uitkomt. Interesse? Neem contact op met uw accountmanager van Mocca.

MOCCA-NIEUWSFLITS (vervolg)

Spreken we dezelfde taal?

Een oriëntatie op een gemeenschappelijke taal voor onderwijs en culturele aanbieders

Wat is creativiteit? Is creativiteit twintig keer dezelfde paddestoelen tekenen en kleuren; binnen de lijntjes blijven; chaos creëren; oplossingen zoeken voor een probleem; experimenteren, of iets anders? Heeft iedereen het over hetzelfde als we spreken over het proces belangrijker vinden dan het resultaat?

Hoe gemeenschappelijk is taal? En spreken we dezelfde taal? En meer concreet: is de taal van het onderwijs de taal van culturele aanbieders en vice versa?

Taal kan op verschillende manier geïnterpreteerd worden. De betekenis van een woord wordt gekleurd door context, ervaring en gewoonte.

De aanleiding voor deze oriëntatie op een 'gemeenschappelijke taal' is de aanname dat er een verschil bestaat tussen het taal- en begripsgebruik van onderwijsgevend en dat van aanbieders van cultuur. Ze gebruiken weliswaar dezelfde woorden maar bedoelen daarmee iets anders.

Waar moet het over gaan als wij spreken over cultuureducatie? Hoe kan ervoor worden gezorgd dat wij over hetzelfde praten? En op welke gronden kunnen de kwaliteit en de effecten van cultuureducatie worden beoordeeld?

Mocca trok op onderzoek uit. In eerste instantie door met verschillende personen uit het veld hierover te praten. Vanuit deze gesprekken is een raamwerk ontstaan, dat wij graag willen toetsen en verder willen verfijnen met een panel van ervaringsdeskundigen. Graag nodigen wij leerkrachten, ICC-ers, directieleden en culturele aanbieders uit om hierover met ons in gesprek te gaan.

U kunt zich aanmelden bij Anouck Wolf, awolf@mocca-amsterdam.nl

MOCCA-NIEUWSFLITS (vervolg)

Opstartbijeenkomst (V)SO netwerk

Op 17 januari hield Mocca de eerste netwerkbijeenkomst voor scholen voor speciaal onderwijs. Cultuurcoördinatoren van zowel basis- als voortgezet onderwijs waren aanwezig en zij hadden een vruchtbare uitwisseling. Er werden twee punten behandeld. Ten eerste het aanbod. Daarbij kwam de vraag aan de orde hoe je geschikt aanbod vindt voor bijzondere leerlingen, wanneer een project geslaagd is en wat de succesfactoren zijn. Vervolgens werd als tweede punt de financiering behandeld. Er zijn twee werkgroepen gevormd die deze twee punten verder gaan uitdiepen. Het volledige verslag kunt u aanvragen bij:

cmcgrath@mocca-amsterdam.nl.

De volgende bijeenkomst is op 29 mei 2008. Alle (V)SO scholen zijn van harte welkom.

Bijeenkomst voortgezet onderwijs en AFK subsidies

Mocca heeft op 24 januari een tweede netwerkbijeenkomst voor cultuurcoördinatoren van VO-scholen gehouden over het aanvragen van projectsubsidies bij het Amsterdams Fonds voor de Kunst. Saskia de Leeuw van het AFK gaf een online-demonstratie van de aanvraagprocedures en vertelde over de beoordelingscriteria. Johan Horjus (Over-Y College) en Fred Brussel (Bredero College) gaven sprankelende voorbeelden van samenwerking met aanbieders. Bij de informele borrel daarna werd duidelijk dat er behoefte is aan dit soort uitwisselingen. Heeft u een bepaald thema dat u behandeld wilt zien in een volgende bijeenkomst, dan horen wij dat graag.

Nieuw aanbod op Mocca-site

Er zijn veel nieuwe projecten op onze site aangemeld, van onder meer de volgende aanbieders: Isabelle Fabre, Filmmuseum, Filosoferen met Kinderen, Jongerentheater O20, Elsbeth Struijk van Bergen Photography, Nardo Brudet, Klassekunst, FOAM, Batuque Event en Jeugdtheatergezelschap Het Waterhuis.

